

СТАН ФІЗКУЛЬТУРНО-РЕКРЕАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В ШКІЛЬНІЙ ОСВІТІ ЄВРОПИ

Бакіко Ігор Володимирович,

кандидат наук з фізичного виховання і спорту, доцент,
доцент кафедри фізичної культури, спорту та здоров'я
Луцького національного технічного університету
ORCID ID: 0000-0002-8835-8781
Scopus-Author ID: 57215214595

Хомич Анатолій Вікторович,

кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри фізичної культури, спорту та здоров'я
Луцького національного технічного університету
ORCID ID: 0000-0003-1615-770X

Малімон Олександр Олександрович,

кандидат наук з фізичного виховання і спорту, доцент,
доцент кафедри здоров'я та фізичної культури
Волинського національного університету імені Лесі Українки
ORCID ID: 0000-0002-9814-9123

Кульчицький Василь Михайлович,

викладач фізичного виховання,
КЗ ЛОР «Бродівський фаховий педагогічний коледж імені Маркіяна Шашкевича»
ORCID ID: 0000-0003-4795-6176

Проблеми фізичного виховання дітей знаходяться в полі зору урядів і суспільства різних країн. Немає держави, яка залишилася б байдужою до якісного вирішення цієї важливої проблеми, адже фізичне виховання є невід'ємною частиною освіти дітей у дошкільних установах, закладах загальної середньої освіти й молоді в закладах вищої освіти. Методи дослідження – аналіз та узагальнення даних науково-методичної літератури, документальних матеріалів та Інтернет-джерел. В Ірландії впроваджена навчальна програма «Юніорський цикл», яка спрямована на покращення самопочуття в учнів середніх класів. Реалізація програми «Юніорський цикл» (Junior cycle) почата у 2017 році, її учасниками стала група школярів, які перейшли з початкової школи в середні класи. В Італії реалізований проєкт «Спортивні класи». «Спортивні класи» – це проєкт, який реалізовується за сприяння Міністерства освіти України, вищих закладів освіти й наукових інститутів Італії та італійського національного Олімпійського комітету. Він користується підтримкою органів державного, регіонального й територіального управління країни, які співпрацюють на всіх рівнях проєкту. Латвійська мета проєкту «Спорт для всіх» (Sporto visa klase) полягає в зміцненні ролі спорту в житті суспільства, пробудженні в дітей інтересу до регулярних фізичних вправ і контролю впливу фізичної активності на стан їхнього здоров'я. Литовський соціально-просвітницький проєкт «Давайте рухатись» (Judekit) являє собою довгострокову кампанію з інформування людей про користь фізичної активності та спорту, присвячену насамперед популяризації здорового способу життя серед школярів. Люксембурзькі «Активні школи» – це проєкт, який спрямований на підвищення рівня фізичної активності серед учнів початкових шкіл. Нідерландський проєкт «Спільне навчання, відмінні результати» (Samen leren, goed presteren) являє собою ситуаційне дослідження, у рамках якого аналізується досвід початкової школи в Гаазі, який передбачає в навчальному плані заняття фізкультурою та фізичну активність. Визнаний у всіх державах Європи статус фізичного виховання як єдиного обов'язкового предмета шкільної програми спрямований переважно на тілобудову, активізацію рухової активності, розвиток фізичних якостей і здоров'я.

Ключові слова: фізичне виховання, програма, проєкт, урок, школярі.

Bakiko Ihor, Khomych Anatoly, Malimon Oleksandr, Kulchytskyi Vasyl. The state of physical culture and recreational activities in school education in Europe

The problems of physical education of children are in the field of view of the governments and societies of different countries. There is no state that would remain indifferent to the qualitative solution of this important problem, because physical education is an integral part of the education of children in preschool institutions, institutions of general secondary education and youth in institutions of higher education. Research methods – analysis and generalization of data from scientific and methodical literature, documentary materials and Internet sources. In Ireland, an educational program aimed at improving the well-being of secondary school students “Junior Cycle” has been implemented. Implementation of the “Junior cycle” program was started in 2017, and its participants were a group of students who moved from primary school to high school. In Italy, the project “Sports classes” was implemented. “Sports Classes” is a project implemented with the support of the Ministry of Education, higher education institutions and scientific institutes of Italy and the Italian

National Olympic Committee. It benefits from the support of state, regional and territorial government bodies of the country, which cooperate at all levels of the project. The Latvian goal of the project "Sport for all" (Sporto visa klase) is to strengthen the role of sports in the life of society, to awaken children's interest in regular physical exercises, and to monitor the impact of physical activity on their health. The Lithuanian social and educational project "Let's Move" (Judekim) is a long-term campaign to inform people about the benefits of physical activity and sports, primarily dedicated to popularizing a healthy lifestyle among schoolchildren. Luxembourg's "Active Schools" is a project aimed at increasing the level of physical activity among primary school students. The Dutch project "Together learning, excellent results" (Samen leren, goed presteren) is a case study that analyzes the experience of a primary school in The Hague, which includes physical education and physical activity in the curriculum. The status of physical education, recognized in all European countries, as the only compulsory subject of the school curriculum, which is formed mainly on body structure, activation of motor activity, development of physical qualities and health.

Key words: physical education, program, project, lesson, schoolchildren.

Вступ. Проблеми фізичного виховання дітей знаходяться в полі зору урядів і суспільства різних країн. Немає держави, яка залишилася б байдужою до якісного вирішення цієї важливої проблеми, адже фізичне виховання є невід'ємною частиною освіти дітей у дошкільних установах, закладах загальної середньої освіти (далі – ЗЗСО) та молоді в закладах вищої освіти [1; 3].

Багато зарубіжних країн визнають важливість занять фізичною культурою. Ця дисципліна є обов'язковою в навчальних планах усіх, без винятку, ЗЗСО країн Європи, Азії та Америки. У більшості країн Західної Європи, Азії та Америки цілі й завдання фізичного виховання учнів ЗЗСО формуються на державному, регіональному або місцевому рівнях. Однак за всіх цих підходів у країнах Європейської співдружності (ЄС) скандинавських країнах пріоритетним є індивідуальність учня, його соціальний розвиток, спортивна й соціальна взаємодія, а фізичне виховання розглядається як важлива, нічим не замінна частина загального виховання. Відзначається непересічне значення рухової активності в загальному розвитку дітей і молоді [2].

Актуальність наукового пошуку зумовлена необхідністю аналізу, узагальнення й систематизації даних щодо досвіду країн Європи в реформуванні, організації та забезпеченні потенціалу системи фізичного виховання школярів, що може бути використано в практиці української середньої освіти.

Матеріали та методи – аналіз та узагальнення даних науково-методичної літератури, документальних матеріалів та Інтернет-джерел.

Результати. В Ірландії впроваджена навчальна програма «Юніорський цикл», яка спрямована на покращення самопочуття в учнів середніх класів. Реалізація програми «Юніорський цикл» (Junior cycle) розпочата у 2017 році, її учасниками стала група школярів, які перейшли з початкової школи в середні класи. Програма розрахована на три роки й передбачає не менше ніж 300 годин занять, спрямованих на покращення фізичного, духовного, емоційного й соціального самопочуття й підвищення витривалості в школярів, оскільки від самопочуття залежить їхня успішність. Програма передбачає заняття фізичною культурою, а також висвітлення цивільної, соціальної та політичної проблематики й питань, які пов'язані зі здоров'ям. Програма є обов'язковою для всіх ЗЗСО Ірландії (близько 700 ЗЗСО), і щорічно кількість школярів, які беруть участь у «Юніорському циклі», збільшується при-

близно на 60 тис. чоловік. Програма проводиться за підтримки Міністерства охорони здоров'я [6; 9].

В Італії реалізовано проєкт «Спортивні класи». «Спортивні класи» – це проєкт, який реалізовується за сприяння Міністерства освіти, закладів вищої освіти й наукових інститутів Італії та італійського національного Олімпійського комітету. Він користується підтримкою органів державного, регіонального й територіального управління країни, які співпрацюють на всіх рівнях проєкту. Його мета полягає в популяризації фізкультури й фізичної активності серед учнів початкових класів за участі вчителів і директорів ЗЗСО, самих школярів і членів їхніх сімей. Важливим елементом проєкту є «шкільні спортивні консультанти», які проходять спеціальний курс підготовки для роботи в рамках проєкту. Вони раз на тиждень проводять для шкільних учителів годинний інструктаж, який присвячений фізичній активності, відповідають за організацію спортивних заходів двічі на рік і надають викладачам підтримку в питаннях популяризації фізичної активності й залучення до участі дітей з особливими потребами. Консультанти, як правило, виступають у ролі посередників між ЗЗСО й місцевою системою спортивних установ. Підготовка викладачів і консультантів здійснюється за допомогою матеріалів, опублікованих онлайн. Крім того, для заохочення занять спортом і фізичної активності серед школярів [4; 12]

Тривалість програми становила 22 тижні. Мета проєкту полягала в розширенні участі ЗЗСО, забезпеченні не менше ніж двох годин фізкультури на тиждень і залученні уваги освітньої значущості спорту як фактора розвитку та засобу реалізації особистості колективного потенціалу.

Латвійська мета проєкту «Спорт для всіх» (Sporto visa klase) полягає в зміцненні ролі спорту в житті суспільства, пробудженні в дітей інтересу до регулярних фізичних вправ і контролю впливу фізичної активності на стан їхнього здоров'я. Проєкт проводить Олімпійський комітет Латвії спільно з підприємствами й за фінансової участі Міністерства освіти та науки. Проєкт розпочатий у 2014 році й орієнтований на учнів 2–6-х класів.

Крім двох обов'язкових уроків фізичної культури на тиждень, учасникам проєкту пропонували щотижня відвідувати ще три факультативні заняття, що забезпечить виконання денної норми фізичної активності. Однак із цих занять буде спрямовано на загальну фізичну підготовку, друге – оволодіння навиками гри у футбол, а

третє – плаванню або фізичним вправам на свіжому повітрі. Моніторинг реалізації програми буде здійснюватися в межах дослідження, яке передбачає зіставлення таких параметрів, як антропометричні характеристики, режим харчування та сну, рівень мотивації, успішність і постава. Основна мета проєкту передбачає нарощування кількості учасників, щоб активний спосіб життя став нормою для найбільшої кількості школярів [5].

Литовський соціально-просвітницький проєкт «Давайте рухатись» (Judekim) являє собою довгострокову компанію з інформування людей про користь фізичної активності та спорту, присвячену насамперед популяризації здорового способу життя серед школярів. Основною ідеєю проєкту є обмін передовим досвідом між ЗЗСО й дитячими садками з поширення інформації про ефективні заняття фізкультурою. ЗЗСО рекомендується докладати більше зусиль для залучення батьків до загальних занять спортом і брати участь у конкурсі «Наш клас займається спортом», завантажуючи відповідні відеоматеріали на сайт проєкту. Одним зі складників проєкту, у реалізації якої бере участь Литовська асоціація вчителів фізкультури, є програма «10 найкращих уроків фізкультури – пряма трансляція», призначена для обміну успішним досвідом і поширення безлічі нових, оригінальних і творчих методик викладання фізкультури, що дають змогу пробудити в школярів інтерес до спорту. Ця компанія проводиться за фінансового сприяння Фонду підтримки спорту та фізичної культури й широко висвітлюється в ЗМІ. Завдяки тому що заняття транслюються в прямому ефірі на найпопулярнішій веб-платформі Литви (www.delfi.lt), їх може побачити велика аудиторія. У проєкті беруть активну участь визначні спортсмени, які переконують молодих людей у необхідності вести здоровий і спортивний спосіб життя [11].

У конкурсі «Наш клас займається спортом» у рамках проєкту щорічно брали участь близько 140 ЗЗСО, тоді як інші стежили за новинами та знайомилися з рекомендаціями щодо самостійної організації фізичної активності в режимі онлайн.

Люксембурзькі «Активні школи» – це проєкт, який спрямований на підвищення рівня фізичної активності серед учнів початкових шкіл. Він уперше проведений у трьох початкових школах країни в період з 2014 по

2016 роки, з 2016 року кількість таких ЗЗСО збільшилася до 10. Протягом першого року програми в ЗЗСО введена практика спортивних пауз, а другий рік передбачав також використання методики активного навчання. Учителям були видані безкоштовні комплекти дидактичних матеріалів і карток із вправами для різних блоків програми [7].

За моніторинг та оцінювання проєкту відповідав Університет Люксембургу. Результати оцінювання показали, що методика активного навчання застосовувалася від п'яти до десяти разів на тиждень, що свідчив про її популярність у вчителів та учнів. Це підтвердили й відгуки батьків, 60% яких заявили, що їхні діти стали отримувати більше задоволення від фізичних вправ і що атмосфера в класі, успішність і злагожденість роботи в колективі значно покращилися. Ці відповіді отримані в результаті спеціалізованого опитування [10].

Нідерландський проєкт «Спільне навчання, відмінні результати» (Samen leren, goed presteren) являє собою ситуаційне дослідження, у рамках якого аналізується досвід початкової школи в Гаазі, який передбачає в навчальному плані заняття фізкультурою та фізичну активність. У ЗЗСО проводять уроки фізкультури тривалістю три години на тиждень і виділяють додаткові години на заняття спортом, таким як: бойові мистецтва, теніс і волейбол. Програма також спрямована на підтримку фізичної активності школярів під час і після уроків. Шкільний двір спроектований так, щоб дітям було зручно й цікаво займатися спортом. Усі види фізичної активності розділені за рівнем змагальності й особистого контакту з урахуванням здібностей різних дітей [8].

Висновки. Визнаний у всіх державах Європи статус фізичного виховання як єдиного обов'язкового предмета шкільної програми спрямовано переважно на тілобудову, активізацію рухової активності, розвиток фізичних якостей і здоров'я.

Важливим завданням для теоретиків і практиків західноєвропейського фізичного виховання є пошук інноваційних шляхів залучення школярів до фізичної активності з використанням міжнародного досвіду організації фізкультурно-оздоровчої та спортивно-масової роботи.

Література:

1. Бенювська Л.Я. Євроінтеграційна перспектива реформування середньої освіти в Україні. URL: <http://ird.gov.ua/irdp/e20150702.pdf>.
2. Москаленко Н.В., Яковенко А.В., Сидорчук А.В. Фізичне виховання школярів у зарубіжних країнах (XX ст. – початок XXI ст.): монографія. Дніпро, 2020. 259 с.
3. Турчик І.Х. Фізичне виховання і спорт у шкільній освіті Європи. Дрогобич, 2017. 138 с.
4. Vass Z., Boronyai Z., Csanyi T. European Framework of Quality Physical Education. *European Physical Education Association*. 2018. № 24.
5. Katsarova I. Physical education in EU schools. *Briefing*. 2016. № 6.
6. European Commission/EACEA/Eurydice. Physical Education and Sport at School in Europe Eurydice Report. Luxembourg : Publications Office of the European Union, 2013. 80 p.
7. Foster D. Physical education and sport in schools. *Briefing Paper*. 2018. Oct 10. № 6836. P. 34.
8. Youth Sport Trust. Survey of Secondary PE. Loughborough : Youth Sport Trust, 2018. URL: www.youthsporttrust.org/sec-survey.
9. Physical Education as a Subject in France (School Curriculum, Policies and Discourse): The Body and the Metaphors of the Engine-Elements Used in the Analysis of a Power and Control System during the Second Industrial Revolution

tion / J. Gleyse, Ch. Pigeassou, A. Marcellini, E. De Léséleuc, G. Bui-Xuân. *Sport, Education and Society*, Taylor Francis (Routledge). 2016. Jun 21. № 7 (1). P. 5–23.

10. Hardman K. et al. World-wide survey of school physical education: final Report. Paris, France : UNESCO, 2014. P. 131.

11. Sami R. Yli-Piipari. Physical Education Curriculum Reform in Finland. *Quest*. Oct 2015. № 35. DOI: 10.1080/00336297.2014.948688.

12. Cooper K.H., Greenberg J.D., Castelli D.M., Barton M., Martin S.B., Morrow Jr. JR. Implementing Policies to Enhance Physical Education and Physical Activity in Schools. *Research Quarterly for Exercise and Sport*. 2016. № 87 (2). P. 133–140. URL: <http://dx.doi.org/10.1080/02701367.2016.1164009>.

References:

1. Benovska, L.Ya. Yevrointehratsiina perspektyva reformuvannia serednoi osvity v Ukraini [European integration perspective of secondary education reform in Ukraine]. URL: <http://ird.gov.ua/irdp/e20150702.pdf> [in Ukrainian].

2. Moskalenko, N.V., Yakovenko, A.V. & Sydorchuk, A.V. (2020). Fizychnе vykhovannia shkoliariv u zarubizhnykh krainakh (XX st. – pochatok XXI st.) [*Physical education of schoolchildren in foreign countries (XX century – beginning of XXI century)*]: [monograph]. Dnipro. 259 p. [in Ukrainian].

3. Turchik, I.Kh. (2017). Fizychnе vykhovannia i sport u shkilnii osviti Yevropy [*Physical education and sports in school education in Europe*]. Drohobych. 138 p. [in Ukrainian].

4. Vass, Z., Boronyai, Z. & Csanyi, T. (2018). European Framework of Quality Physical Education. *European Physical Education Association*. 24 p. [in English].

5. Katsarova, I. (2016). Physical education in EU schools. *Briefing*. November. 6 p. [in English].

6. European Commission/EACEA/Eurydice. (2013). *Physical Education and Sport at School in Europe Eurydice Report*. Luxembourg: Publications Office of the European Union, 80 p. [in English].

7. Foster, D. (2018) *Physical education and sport in schools*. Briefing Paper. October 10; No 6836. 34 p. [in English].

8. Youth Sport Trust. (2018). *Survey of Secondary PE*. Loughborough: Youth Sport Trust. URL: www.youthsporttrust.org/sec-survey. [in English].

9. Gleyse, J., Pigeassou, Ch., Marcellini, A., De Léséleuc, E. & Bui-Xuân, G. (2016) *Physical Education as a Subject in France (School Curriculum, Policies and Discourse): The Body and the Metaphors of the Engine—Elements Used in the Analysis of a Power and Control System during the Second Industrial Revolution*. Sport, Education and Society, Taylor Francis (Routledge). June 21. Vol. 7 (1). Pp. 5–23 [in English].

10. Hardman, K. (2014). *World-wide survey of school physical education: final Report*. Paris, France: UNESCO. 131 p. [in English].

11. Sami, R. Yli-Piipari. (2015). *Physical Education Curriculum Reform in Finland*. Quest. October. 35 p. DOI: 10.1080/00336297.2014.948688. [in English].

12. Cooper, K.H., Greenberg, J.D., Castelli, D.M., Barton, M., Martin, S.B. & Morrow, Jr. JR. (2016). Implementing Policies to Enhance Physical Education and Physical Activity in Schools. *Research Quarterly for Exercise and Sport*. Vol. 87 (2). Pp. 133–140. URL: <http://dx.doi.org/10.1080/02701367.2016.1164009> [in English].